

الهیات و تکامل داروینی؛ نکاتی چند دربارهٔ سطوح ناسازگاری

سید حسن حسینی

استاد تمام و عضو هیئت علمی گروه فلسفه علم دانشگاه صنعتی شریف

کردند و تأکید داشتند کتاب مورد نظر دربرگیرنده اشکالات ایده تکامل داروینی باشد. شاید به دلیل نفّس قدسی استاد است که پس از چندین سال این مجموعه آماده انتشار نمی شود، و هم اینک با تغییرات سازمان سمت از دایرهٔ علاقه مندی آنان نیز بحمدالله خارج شده است. در کنار این خوب است به دیدگاه های استاد گرانقدرم آقای دکتر سید حسین نصر نیز اشاره کنم که سالیان طولانی در نقد و ردّ ایدهٔ تکاملی سخن گفتند و پژواک نظرات ایشان همواره در ذهن من زنده مانده است.

نتیجهٔ احتمالی هر سه تجربهٔ زیسته، ممکن است این باشد که مگر نمی توان حوزهٔ تفکر نظری، چه فلسفی و امور عقلی و چه علوم طبیعی و تجربی، را از نوعی عقلانیت عملی که ممکن است پشتوانهٔ محکمی برای باورهای دینی باشد، جدا کرد؟ آیا نتیجه و دستاوردهای عقلانیت نظری لزوماً مبانی و استلزامات عقلانیت عملی را نیز دربرمی گیرد؟ یا حتی بالاتر، آیا امکان ندارد عقلانیت های نظری موازی ای وجود داشته باشد که نسبت میان آن ها امکان بالقیاس باشد؟ چرا چنین تصور می شود که علوم طبیعی از قبیل زیست شناسی تکاملی، می تواند

نوشته حاضر، متمرکز بر ناسازگاری گرایی بود. جوانی پرشور و با ظاهری مذهبی به نزد من آمد و منتقدانه سؤال کرد: «با توجه به مطالبی که گفته شد آیا لازم است امروز نمازمان را بخوانیم و یا دیگر نیازی بدان نیست؟» آن جوان، امروز در تحقیقات علوم شناختی مشغول به کار است، و منتقد شدید تلقی طبیعت گرایانه و مدافع اصل خدا باوری در زیست شناسی تکاملی است.

تجربهٔ زیستهٔ دوم: در حین زیارت امام حسین علیه السلام در کربلای معلی و در حرم مقدس آن امام همام، درگیری ذهنی ای مرا آزار می داد که آیا خدا و اهل بیت (ع) از طرح مباحثی که این بندهٔ ناچیز خدا در سالیان اخیر دربارهٔ تکامل گفته ام رضایت دارند؟ آیا نباید در این مسائل جانب احتیاط را نگه داشت؟ آیا کلاس های درس و مجالس علمی عمومی محل مناسبی برای این مباحث است؟ تجربهٔ زیستهٔ سوم: استاد گرانقدر مرحوم آقای دکتر احمد احمدی که متخلّق به فضایل والای اخلاقی بودند، در زمان عقد قرارداد با بنده، درخصوص انتشار کتابی از سوی سازمان سمت در حوزهٔ تکامل داروینی و الهیات، توصیه ای مبنی بر نقد ایدئولوژی تکامل داروینی

+ **آزاداندیشی غیرمحتاطانه**
دوست عزیز و اندیشمند جناب آقای دکتر مرتضی روحانی از بنده خواستند تا در این شماره از مجلهٔ تازه تأسیس باور چند خطی بنویسم. اشتیاق من زمانی افزون گردید که متوجه شدم مجلهٔ مذکور در شمار نشریات موسوم به علمی پژوهشی کشور نیست و قصد مسئولان این نشریه در عرضهٔ عمومی و احتمالاً فروش در دهه ها و کافه کتاب ها است. دلیل این اشتیاق هم امری ساده است: اول آن که در نوشتن مطالب از قید و بند های ماشینی مجلات آکادمی رها و آزادم، و دوم از آن جهت که احتمالاً خوانندگانی، نه به جهت حرفه و شغل دانشگاهی و نظام ارتقا و ارجاعات، بلکه از روی علاقه به موضوع، مطالبی از این دست را دنبال خواهند کرد.

به دلیل این رهایی دلنشین در ابتدای این نوشته کوتاه به ذکر سه تجربهٔ زیسته می پردازم و سپس موضوع اصلی را مطرح خواهم کرد.

تجربهٔ زیستهٔ اول: در پایان نشست مدرسهٔ تکامل که در تابستان سال ۱۳۹۷ شمسی در دانشگاه صنعتی شریف برگزار شد و در آن، من از نسبت میان الهیات و تکامل داروینی سخن گفتم که مشابه